

Плетенець Віктор Миколайович
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
кандидт юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ЗА ФАКТАМИ ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Запорукою успішного розвитку України на шляху Європейського рівня розвитку є боротьба з корупцією, яка може бути загрозою розвитку нашої держави. У той же час за останні роки корупція та хабарництво, як один з найбільш розповсюджених її елементів набули виключну суспільну небезпеку. Все це призвело до зміни форм та способів хабарництва, що вимагає від правоохоронців застосування дієвих заходів протидії розглядуваним злочинам. В ході розслідування слідчий проводить слідчі (розшукові) дії, серед яких особливого значення в одержанні доказово інформації за фактом одержання хабара, набуває обшук.

Успішне проведення обшуку неможливе без підготовки, в ході якої слідчому доцільно проаналізувати вже зібрані докази. У той же час можемо зазначити, що проводячи розглядувану процесуальну дію на початковому етапі розслідування хабарництва, в умовах інформаційної невизначеності, слідчий обмежений часовими рамками. З одного боку слідчий має розуміти, що чим більше часу проходить з моменту вчинення дій до проведення обшуку тим менше вірогідності знайти докази відповідного факту. З іншого боку проведення обшуку без належної підготовки вкрай важко досягти мети слідчої дії.

Під час підготовки слідчому необхідно визначитись з предметом пошуку та його ознаками, передбачити місця його зберігання та маскування[1, с. 351], отримати ухвалу слідчого судді (стаття 234 КПК України). Визначаючи місце проведення обшуку з'ясовуються відповідні обставини. У першу чергу слідчий має з'ясувати, що являє собою приміщення, в якому відбуватиметься обшук, з урахуванням чого визначатиметься кількість співробітників та інших учасників проведення обшуку. Не меншої уваги за фактами хабарництва заслугоує спосіб проникнення до відповідного приміщення. Це обумовлено тим, що учасників обшуку часто не впускають, що потребує залучення відповідних спеціалістів, наприклад Міністерства з надзвичайних ситуацій, з приладами примусового відкривання приміщень.

У разі обшуку у значній за обсягом будівлі, наприклад багатопверховому маєтку, або у різних співучасників злочину потрібно визначитись чи одночасно чи послідовно проводитимуться обшуки. У разі одночасного проведення обшуків в різних місцях завчасно готуються

відповідні засоби пошуку, формуються групи та підбираються відповідні учасники. До складу слідчо-оперативної групи доцільно включати тих спеціалістів, знання яких в ході обшуку можуть бути в нагоді. До складу відповідної групи мають входити особи, які будуть слідкувати за реакціями обшукуваних осіб, що сприятиме пошуку відповідних предметів.

Передбачення слідчим можливого опору проведенню обшуків або загрози членів слідчо-оперативної групи визначатиме необхідність залучення співробітників спеціальних підрозділів, наприклад «КОРД».

Проведення обшуку має бути підпорядковано логіці, концентрації уваги на задачах обшуку, послідовному обстеженню відповідних приміщень, дотримання норм закону тощо. Психологія пошуку включає у себе вміння моделювати дії злочинця, а також формувати в обшукуваного твердої установки, що цілеспрямована, планомірна, методична діяльність слідчого увінчається успіхом, тобто вся об'єкти, що мають значення для провадження, будуть знайдені [2, с. 589].

Слідчий може заборонити спілкуватись особам, залишати до проведення обшуку приміщення.

Об'єктами пошуку за розглядуваними фактами є:

- предмети хабара, його упаковка або її фрагменти, документи до них;
- чернетки, листи переписки, записні книжки у тому числі електронні;
- документи, пов'язані зі службовою діяльністю суб'єкта;
- посвідчення особистості та інші документи, що характеризують особу;
- цінності здобуті злочинним шляхом;
- документи, що характеризують наявні у особи статки (рахунки у банках, права власності на нерухомість, паспорти на транспортні засоби, дорожній побутову техніку, коштовності, вироби мистецтва та ін);
- інші об'єкти, що мають значення для провадження.

Під час проведення обшуку у приміщенні корумпованої особи чи хабарника варто звертати увагу на можливу невідповідність предметів обстановки з офіційними доходами зазначених осіб. Важливим аспектом проведення розслідуваної слідчої дії є застосування заходів, котрі унеможливають злочинців викинути відшукуванні предмети, застосувати холодну чи вогнепальну зброю порти членів слідчо-оперативної групи або себе. Обшуки також проводяться за місцями мешкання та роботи інших співучасників злочину. Так, під час проведення обшуків за місцем роботи можуть бути виявлені документи, що є джерелами відомостей про діяльність корумпованої особи, що не має залишатись поза увагою правоохоронців. У випадку виявлення предмета хабара, фіксують місце його розташування у приміщенні по відношенню до хабарника [3, с. 57].

За рядом випадків може виникати потреба у проведенні обшуків на місцевості що пов'язано з місцями зберігання хабарів. Так, яскравим прикладом є провадження за фактом отримання неправомірної вигоди

суддею Дніпровського районного суду м. Києва М. Чаусом, котрий переховував хабар в скляній банці, заритій на городі [4].

Варто відмітити, що у результаті проведення обшуку відшуковуються предмети пов'язані з фактом хабарництва. Виявити ці предмети не можливо іншим чином аніж проведенням обшуків. Зазначене дозволяє дійти висновків про важливість розглядуваної слідчої дії у виявленні, фіксації фактів корупції та такого її прояву як хабарництво. У свою чергу якісне розслідування є запорукою у встановленні істини за кожним фактом, що сприятиме дотриманню гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. / Салтевський М. В. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.
2. Криміналістика : учеб. для вузов / Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г., Россинская Е.Р. ; под ред. Заслуженного деятеля науки РФ, проф. Р.С. Белкина. – М. : Изд-во Норма (Издательская группа Норма – Инфра М), 2000. – 990 с.
3. Шепітько В.Ю., Журавель В.А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості : Науково-практичний посібник / В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель. – Х. : «Харків юридичний», 2013. – 220 с.
4. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/crime/04769-sotsseti-o-poimke-sudi-chausa.htm>

Риб'янець Сергій Анатолійович,
кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНИХ

Допит є досить важливою і найбільш розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією. На підставі анкетування співробітників слідчих підрозділів Національної поліції України можна дійти висновку, що більшість з них (94 %) визначають, що за допомогою допиту збирається вичерпна інформація про злочин і злочинну діяльність певних конкретних осіб. Це, на думку багатьох вчених-криміналістів, обумовлюється високими інформативними можливостями допиту та надійністю, простотою та швидкістю отримання результату.

Організаційні основи проведення допиту достатньо широко висвітлені вченими-криміналістами та процесуалістами у криміналістичній